

УДК (37.02.018.43:378.22):34.08(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-1-45>

Вікторія ЗІНЧЕНКО,
orcid.org/0000-0003-3080-4272
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ
(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) vicik-210898@ukr.net

ФЕНОМЕН КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано сутність поняття «комунікативна компетентність», розглянуто поняття комунікативної компетентності як умови ефективної професійної діяльності правоохоронців, визначено складові комунікативної компетентності та їх роль у правоохоронній діяльності, розкрито основні вагомні аспекти формування комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців у процесі фахової підготовки, встановлено, що цілісна система соціально-психологічних засобів розвитку комунікативних навичок сприяє професійній ідентичності майбутніх правоохоронців, психологічній готовності до професійної комунікаційної діяльності.

Схарактеризовано форми і методи роботи, спрямовані на формування зазначеної компетентності при вивченні курсу «Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності» у магістрів заочної форми навчання. Наголошується, що через замалий обсяг часу, відведеного на аудиторні заняття (8 годин), потрібно максимально зосереджувати увагу на мовленнєвих (комунікативних) вправах, застосовувати такі форми і методи роботи, як диспут, дискусія, дебати, а на самостійну роботу виносити написання творчих робіт на теми, споріднені з майбутньою професією студента/курсанта, підготовку проектних робіт тощо.

Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності включає не тільки культуру міжособистісного спілкування і культуру мовлення, а й уміння вільно володіти засобами комунікативного впливу (вербальними і невербальними), встановлювати контакт з будь-яким учасником спілкування, долати психологічно-комунікативні бар'єри, диференціювати психологічні особливості комуніканта, розрізняти правдиві і неправдиві свідчення; а також здатність гнучко змінювати стиль спілкування в конфліктних ситуаціях і здатність до критичного самоаналізу і самооцінки.

Специфіка професійного комунікативного підходу майбутніх правоохоронців полягає у сформованій готовності застосовувати отримані під час навчання спеціальні знання. Тому під час аудиторних занять важливо створювати ситуації різних видів професійного спілкування, застосовувати такі форми і методи роботи, як диспут, дискусія, ділові ігри, дебати, написання творчих робіт на теми, споріднені з майбутньою професією студента/курсанта. Для самостійної роботи варто пропонувати студентам анкетування, проекти, моделювання й презентації щодо ситуацій, важливих у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, правоохоронна діяльність, професійне спілкування, комунікація, форми роботи, методи роботи.

Viktoriia ZINCHENKO,
orcid.org/0000-0003-3080-4272
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Social Humanities and Legal Disciplines
Donetsk State University of Internal Affairs
(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) vicik-210898@ukr.net

THE PHENOMENON OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES

The article analyzes the essence of the concept of “communicative competence”, considers the concept of communicative competence as a condition of effective professional activity of law enforcement, identifies components of communicative competence and their role in law enforcement, reveals the main important aspects of communicative competence of future law enforcement officers the process of professional training. It is established that a holistic system of socio-psychological means of developing communication skills contributes to the professional identity of future law enforcement officers, psychological readiness for professional communication activities.

Forms and methods of work aimed at the formation of this competence in the study of the course "Communicative competence in law enforcement" for extramural masters. It is emphasized that due to the small amount of time devoted to classroom activities (8 hours), it is necessary to focus on speech (communicative) exercises, use such forms and methods of work as debate, discussion, debate. Writing of creative work on topics related to the future profession of the student / cadet, preparation of project works, etc. take out for self-directed work.

Communicative competence in law enforcement activities includes not only the culture of interpersonal communication and the culture of speech, but also the ability to possess free in the means of communicative influence (verbal and non-verbal), to establish contact with any participant of communication, to overcome psychological and communicative barriers, to differentiate the psychological characteristics of the communicator; to distinguish true and false testimony; as well as the ability to flexibly change the style of communication in conflict situations and the ability for critical self-analysis and self-evaluation.

The specificity of the professional communicative approach of future law enforcement officers lies in the formed readiness to apply the special knowledge acquired during training. Therefore, during classroom classes, it is important to create situations of various types of professional communication, to use such forms and methods of work as debate, discussion, business games, debates, writing creative works on topics related to the future profession of the student/cadet. For individual work, it is worth offering students questionnaires, projects, simulations and presentations on situations important in future professional activities.

Key words: *communicative competence, law enforcement activity, professional training, communication, professional communication, forms of work, methods of work.*

Постановка проблеми. У контексті інтеграції України до європейського комунікаційно-освітнього простору, як відзначено в «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», однією з основних компетенцій спеціаліста є комунікативна компетентність, яка розглядається як здатність людини діяти в конкретній життєвій ситуації будувати спілкування з іншими людьми.

Формування комунікативної компетентності є важливою складовою професійної підготовки до правоохоронної діяльності, що обумовлено соціальними вимогами до професії правоохоронців, для забезпечення якісного результату виробничої діяльності яких першочергове значення має створення соціально-психологічної основи взаємодії з громадянами.

Професія правоохоронця немислима без особливої форми спілкування, яка є важливим видом правоохоронної діяльності, впливає на ефективність праці і характеризує рівень професійної придатності фахівця. Комунікативні здібності – одна з необхідних якостей представників правоохоронної професії, а комунікативна компетентність – одна з найсуттєвіших характеристик їх професіоналізму.

Професійна комунікативна компетентність правоохоронця – це вміння вирішувати комунікативні завдання в умовах професійного спілкування, володіти потенціалом дидактичного дискурсу, створювати бездоганні та нормативні професійні тексти.

Вільне володіння державною мовою, готовність до продуктивного спілкування з різними категоріями громадян є запорукою успіху майбутнього правоохоронця в професії, його конкурентоспро-

можності на сучасному ринку праці. Специфіка роботи працівника ОВС (слідчого, дільничного, прокурора, судді, адвоката тощо), для якого має вагомим значення не тільки вміння грамотно укладати необхідні документи (заяви, протоколи, клопотання, угоди та інше), а й успішно будувати усну комунікацію (уміти налаштовувати співрозмовника на свій бік, вступати в полеміку, дискутувати, викликати довіру, переконувати тощо), обумовлює необхідність формування комунікативної компетентності майбутнього правоохоронця під час його базової професійної підготовки.

Посилення вимог до комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців спричиняє перегляд змісту навчання, сприяє впровадженню його ефективних форм і методів. Тому проблеми, пов'язані з формуванням комунікативної компетентності в процесі фахової підготовки спеціалістів, є особливо актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття комунікативної компетентності як основи будь-якої професійної діяльності досліджували учені О. Бодальов, О. Борисюк, Т. Гарасимів, Є. Герасименко, Г. Данченко, В. Захаров, М. Заброцький, Ю. Ємельянов, Г. Костюк, С. Максименко, Л. Петровська, С. Петрушин, Н. Чабанюк, В. Черевко, Н. Шалигіна, Б. Шапіро та інші.

Учені розглядають психолого-педагогічні основи формування комунікативної компетентності в різних аспектах:

– спілкування як форму навчання комунікативним вмінням і навичкам (А. Леонтьєв, М. Лісіна, С. Рубінштейн, А. Шахнарович);

– мовленнєву діяльність – як умову розвитку комунікативної компетентності (Л. Виготський, А. Леонтьєв, Б. Ломов, Є. Пассов, В. Сластенін);

– комунікативну взаємодію (Ю. Бабанський, В. Давидов, В. Канн-Калик, Н. Кузьміна, І. Зимня, Н. Тализіна).

Акцентують на тому, що розвинена комунікативна компетентність – важлива умова ефективності професійної діяльності працівників типу «людина–людина», учені Г. Андрєєва, М. Бірюкова, О. Деркач, А. Дохоян, А. Гусейнов, Е. Гришина, О. Корніяка, Ю. Ємельянов, А. Сухов, Л. Орбан-Лембрик, Є. Прохорова, Е. Хамраєва.

Комунікативна компетентність може бути представлена як емпатійна властивість і знання про способи орієнтації в різних ситуаціях, а також як вільне володіння вербальними та невербальними засобами спілкування. Також комунікативну компетентність визначають як сукупність комунікативних здібностей, знань і вмінь, що адекватні комунікативним завданням (Завіниченко, 2003).

Дослідження в галузі правової культури українських і зарубіжних учених В. Бабкіна, К. Бельського, В. Бурмистровова, О. Зайчука, Г. Злобіна, В. Камінської, Д. Керімова, В. Копейчикова, О. Лукашова, Г. Маркової, І. Мурашина, а також К.-О. Апеля, Ю. Габермаса, Г. Йонаса, А. Макінтайра, Д. Пітерса, Р. Рорті, П. Ульриха, К. Ясперса та інших є науково-теоретичним підґрунтям у вивченні комунікативної діяльності правників і правоохоронців.

Різні аспекти проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців розглянуто в працях науковців, зокрема: О. Семенов та Л. Насіленко (Семенов О. М., Насіленко Л. А., 2015) – теоретико-методичні основи професійної комунікативної підготовки майбутніх юристів тощо.

Аналіз наукових праць, присвячених дослідженню комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців та шляхів її формування, свідчить про увагу науковців до цих важливих питань. Водночас випускники юридичних ЗВО часто демонструють недостатній рівень сформованості комунікативної компетентності. Тому проблема пошуку шляхів удосконалення комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців, якій присвячено нашу розвідку, залишається актуальною.

Мета статті: визначення складових комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців та окреслення шляхів її формування.

Завдання статті:

1) проаналізувати сутність поняття «комунікативна компетентність» та значення комунікативної компетентності для формування професійної культури майбутніх правоохоронців у науковій літературі;

2) окреслити складові комунікативної компетентності та їх роль у правоохоронній діяльності;

3) дослідити основні вагомні аспекти формування комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців у процесі фахової підготовки;

4) визначити шляхи формування комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців, магістрів заочної форми навчання.

Виклад основного матеріалу. Комунікативна компетентність – одна з базових компетентностей сучасної людини. Учені виділяють кілька її складових: лінгвістичну (мовну), соціолінгвістичну (уміння використовувати відповідно до контексту мовний матеріал), соціокультурну (уміння користуватися знаннями традицій і звичаїв, історії і культури), дискурсивну (уміння організувати мовлення, підтримати розмову, слухати співрозмовника, враховувати його точку зору), стратегічну (уміння ставити завдання, досягати мети, встановлювати контакт із співрозмовником) і соціальну (уміння поставити себе на місце іншого і здатність впоратися з ситуацією) (Ситянін В. В., 2009: 31).

Вільне володіння державною мовою, багатий лексичний запас, орфографічна й пунктуаційна грамотність, уміння продуктивно спілкуватися з різними категоріями громадян – не лише показник загальної культури правника, а й запорука його професійного успіху та конкурентоспроможності. Це обумовлено специфікою роботи правоохоронця (дільничного, слідчого, судді, прокурора, адвоката тощо), який не тільки має грамотно укласти різні документи (заяви, клопотання, протоколи, угоди та багато інших), а й успішно будувати усну комунікацію: уміти вступати в полеміку, встановлювати контакт зі співрозмовником, викликати довіру, переконувати, апелювати до почуттів (свідків, судді, присяжних тощо). Тож формування комунікативної компетентності під час базової професійної підготовки майбутнього правоохоронця є особливо важливим.

Ми спираємося в своїй розвідці на тлумачення поняття «комунікативна компетентність майбутнього юриста», яке подають О. Семенов та Л. Насіленко. Комунікативною компетентністю майбутнього юриста дослідниці називають інтегральну особистісну характеристику фахівця, що поєднує комунікативні знання, уміння, навички, здібності та ціннісні установки, які забезпечують ефективну діалогову взаємодію із суб'єктами правових відносин у певному колі професійних правових ситуацій (Семенов О. М., Насіленко Л. А., 2015: 69).

О. Калита поділяє думку про те, що комунікативна компетентність майбутнього працівника ОВС – це інтегральне особистісне утворення, яке забезпечує ефективність здійснення комунікації в системі професійних відносин, включає розуміння важливості для правоохоронної діяльності професійної комунікації (Калита О. П., 2011: 13). Подібне тлумачення досліджуваного поняття подає О. Юхимець, яка розуміє комунікативну компетентність майбутніх правників як особистісно-значущі та професійно обумовлені цінності, знання, вміння та якості, що сприяють ефективній взаємодії в професійній діяльності (Юхимець О. І., 2017: 12). Цінною є думка дослідниці, що комунікативна компетентність майбутніх правників поєднує як використання мовної системи, так і соціальний феномен, що функціонує поряд з іншими видами людської діяльності (Юхимець О. І., 2017: 47).

Широкий спектр визначень має поняття «комунікативна компетентність» у психологічній літературі: від комунікативності (здатності встановлювати комунікативний контакт з оточенням) до володіння комунікативними вміннями і навичками, засвоєння соціальних стереотипів поведінки знання культурних норм і правил спілкування.

Як вважають учені, комунікативна компетентність поєднує індивідуальний (особистісний), соціальний (норми, цінності, стандарти конкретного соціуму) і загальнолюдський (культурно й історично обумовлений) досвід (Барановська Л. В., Саражинська І. А., 2008: 44).

Включають учені в комунікативну компетентність також знання соціально-психологічних чинників: розуміння мотивів, стратегій поведінки, фрустрацій (власних і партнера), вміння розібратися в соціально-психологічних проблемах; здатність враховувати їх у конкретній діяльності.

Важливою в правоохоронній діяльності є й конфліктологічна компетентність, яка включає знання про конфлікт і сприяє готовності до різних ситуацій у правоохоронній діяльності. Психологи підкреслюють, що партнерська позиція у спілкуванні – це один з головних критеріїв комунікативної компетентності правоохоронця (Завіниченко Н. Б., 2003).

Науковці виділяють такі компоненти у структурі комунікативної компетентності: *гностичний* – систему знань про сутність, структуру, функції та особливості спілкування; *фонове знання* (загальнокультурну компетентність), що не стосується безпосередньо професійного спілкування, проте сприяє глибшому, емоційнішому розумінню співбесідника; *творче мислення* – перетворює

спілкування на різновид соціальної творчості; *конативний* – комунікативні вміння, завдяки яким можна встановити контакт з іншою людиною, адекватно розуміти її внутрішній стан, використовувати в конфліктних ситуаціях конструктивні стратегії поведінки; *емоційний* – гуманістичне ставлення до іншої людини, розвинені рефлексія та емпатія; а також високий рівень ідентифікації з виконуваною професійною роллю, позитивна «Я-концепція» (Завіниченко Н. Б., 2003: 6).

Ураховуючи висновки психологічної науки, трактуємо комунікативну компетентність правоохоронця як:

- вміння регулювати ширину охоплення та глибину кола спілкування;
- здатність до взаєморозуміння з партнерами із міжособистісних взаємин;
- готовність працівника правоохоронної сфери до конструктивної вербальної та невербальної взаємодії з іншими об'єктами як професійного, так і побутового спілкування, що обумовлено володінням ним певною сукупністю комунікативних знань, умінь і навичок.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, доходимо висновку, що комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності включає:

- вміння вільно володіти засобами комунікативного впливу, вербальними і невербальними;
- вміння встановлювати і підтримувати психологічний контакт з будь-яким учасником спілкування, долати психологічно-комунікативні бар'єри;
- вміння диференціювати психологічні особливості комуніканта, розуміти його невербальну поведінку, внутрішній світ;
- вміння розрізняти правдиві і неправдиві свідчення;
- культуру міжособистісного спілкування і культуру мовлення;
- здатність гнучко змінювати стиль спілкування в конфліктних ситуаціях;
- здатність до критичного самоаналізу і самооцінки.

Розвиток комунікативної компетентності – тривалий і складний процес, особлива складність якого полягає у співвідношенні предметного курсу і реального мовно-мовленнєвого досвіду студентів.

Вибір методів формування комунікативної компетентності обумовлюється цілями навчання, мотивацією студентів до розвитку комунікативних навичок і умінь, необхідних у професійній діяльності. До таких методів належать: проблемні лекції з активною участю студентів, та доповіді,

ділові ігри, диспути, анкетування, тестування тощо. Найважливішим при цьому є те, щоб форми, методи і прийоми роботи були спрямовані на самостійний пошук студентом вирішення проблеми, а зміст навчального матеріалу слугував для нього джерелом. При цьому велику роль відіграє розвиток умінь і здібностей роботи з різними джерелами інформації та вдосконалення умінь її інтерпретації.

Важливою складовою комунікативної компетентності правоохоронця сьогодні є також володіння сучасними цифровими інформаційними технологіями.

Формування комунікативної компетентності майбутніх працівників ОВС під час засвоєння курсу «Комунікативна компетентність у правоохоронній діяльності» має певні особливості. Аналіз робочих навчальних планів підготовки магістрів за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» заочної форми навчання Донецького юридичного інституту МВС України показав, що на аудиторні заняття з курсу «Комунікативна компетентність у правоохоронній діяльності» виділено досить малу частку навчального часу. При загальній кількості в 90 годин, відведених на вивчення курсу, вони розподілені так: 4 години – лекційні, 4 – семінарські, а 82 одиниці – на самостійну роботу, тобто співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи одна до десяти. Навіть враховуючи те, що це п'ятий рік навчання, такого обсягу навчального часу замало для формування вищезазначених умінь і навичок, необхідних у правоохоронній діяльності, особливо з урахуванням того, що випускники першого рівня спеціальності «Правоохоронна діяльність» (бакалаврату), як показує практика, часто демонструють недостатній рівень сформованості комунікативної компетентності. Тому методично правильна побудова занять, застосування сучасних форм і методів навчання є дуже важливими.

Мета курсу «Комунікативна компетентність у правоохоронній діяльності» – оволодіння здобувачами освітнього ступеня системою загальнотеоретичних та практично орієнтованих знань, вмінь і навичок щодо комунікативної взаємодії працівників Національної поліції у процесі професійної діяльності. Завдання курсу – сформувати в студентів-магістрів умінь психологічними методами впливати на оточення, завчасно бачити небажані тенденції в процесі спілкування при здійсненні професійної діяльності, адже умінь правильно будувати комунікацію в колективі з колегами, керівниками, підлеглими, громадянами – одна і важливих складових комунікативної компетентності працівників ОВС.

На початковому етапі вивчення курсу навчання передбачає спільну освітню діяльність під керівництвом педагога, а потім самостійну роботу.

Під час аудиторних занять важливо створювати ситуації різних видів професійного спілкування, наприклад: контакт працівника ОВС з громадянами, чиновниками, з керівниками місцевих органів влади, з представниками компаній та установ, правопорушниками, шахраями, злочинцями тощо. Моделювати професійне спілкування правоохоронця: процесуальні форми – допит, очна ставка, бесіда тощо; непроцесуальні форми – поведіння в певному суспільному оточенні, дотримання прийнятих у різних суспільних верствах етикетних моделей поведіння (що відображають різноманітні соціальні цінності, зовнішні прояви ставлення людини до інших тощо).

На нашу думку, для успішного формування комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців важливим є створення та проведення лекцій інтегративного змісту, які поєднують мовленнєвий, правовий, психологічний, соціальний компоненти.

Доцільним є використання таких методів і форм роботи: твори-есе, диспути, дискусії, дебати, ділові ігри, круглі столи, проекти тощо.

Наприклад, майбутнім фахівцям можна запропонувати підготувати твір-есе на тему «Місце працівника ОВС в суспільстві», «Роль мови в професії правоохоронця», «Важливість правоохоронної діяльності», «Основні шляхи протистояння маніпулятивному впливу», «Конфліктна сутність правоохоронної діяльності» тощо. Твір-есе може бути кінцевим продуктом виконання проектною роботи майбутніх правоохоронців.

Дискусії можна організувати з питань: «Чи можна уникнути службових конфліктів в ОВС?», «Чи важливо поліцейському досконало володіти державною мовою?», «Чи можливо протистояння маніпулятивному впливу засобів масової інформації?» тощо.

Корисним буде проведення диспутів на згадані теми: «Патріотизм – відповідь на зовнішній виклик чи внутрішня потреба нації?», «Доцільність ведення переговорів в умовах конфліктної ситуації» та інші.

Ефективним буде також застосування ділових ігор, наприклад, «Спілкування шахрая з жертвою», «Поведінка працівника ОВС в побутовій конфліктній ситуації», «Ситуація ведення переговорів при захопленні заручників» тощо.

Корисно проводити аудіо- та відеозапис проведених заходів для того, щоб студенти/курсанти мали змогу провести аналіз та самоаналіз якості свого мовлення.

На заняттях чи при виконанні самостійної роботи майбутні правоохоронці мають учитися створювати діалогічні й монологічні висловлювання на запропоновані викладачем теми, наприклад:

1. Уявіть, що Ви є відомим переговорником. Проведіть переговори з метою умовити правопорушника відпустити заручників під час захоплення державної установи.

2. Ви проводите профорієнтаційну роботу в школі. Проведіть бесіду-опитування щодо майбутнього професійного вибору учнів та порекомендуйте їм вступ до ДЮО МВС України.

3. Ви є судовим експертом. Проведіть судово-психологічну експертизу в провадженні про шахрайство в банківській сфері.

4. Обґрунтуйте свій професійний вибір. Назвіть переваги та недоліки вашої майбутньої професії.

5. Допоможіть залагодити конфлікт між членами родини, які погрожують одне одному фізичним насиллям.

Можна запропонувати студентам під час виконання самостійної роботи провести та проаналізувати анкетування щодо питань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю. Наприклад, опитати фахівців правоохоронної сфери з великим стажем роботи за обраною спеціальністю, які якості вони вважають найбільш професійно важливими. Як показують проведені нами раніше опитування, більшість з них відносять комунікативні здібності до 10 найважливіших якостей представників юридичної професії, що є важливим для підвищення мотивації студентів до навчання.

Для самостійної роботи студентів цікавою й корисною формою роботи є також виконання проєктів на теми, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю, наприклад: «Правомірна поведінка та правопорушення», «Юридична відповідальність в Україні», «Колабраціонізм неповнолітніх осіб» тощо.

Висновки. Як засвідчує аналіз наукової літератури, комунікативна компетентність – невіддільна складова професійної культури працівників правоохоронної сфери. Професійна комунікативна компетентність розглядається вченими як показник сформованості системи професійних знань, комунікативних навичок, ціннісних орієнтацій,

загальногуманітарної культури, інтегральних показників мовної культури, необхідних для якісної професійної діяльності.

Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності включає не тільки культуру міжособистісного спілкування і культуру мовлення, а й уміння вільно володіти засобами комунікативного впливу (вербальними і невербальними), встановлювати контакт з будь-яким учасником спілкування, долати психологічно-комунікативні бар'єри, диференціювати психологічні особливості комуніканта, розрізняти правдиві і неправдиві свідчення; а також здатність гнучко змінювати стиль спілкування в конфліктних ситуаціях і здатність до критичного самоаналізу і самооцінки.

Враховуючи важливість комунікативної компетентності в правоохоронній діяльності, система юридичної освіти має створити всі умови для формування та розвитку комунікативної компетентності своїх випускників. Розвитку навичок та вмінь професійного спілкування майбутніх правоохоронців сприяють індивідуальні та особистісні якості, соціокультурний та історичний досвід.

Особлива складність розвитку комунікативної компетентності майбутніх правоохоронців полягає у співвідношенні предметного курсу «Комунікативна компетентність у правоохоронній діяльності» і реального мовно-мовленнєвого досвіду студентів та в замалому обсягу часу, відведеного на аудиторні заняття.

Специфіка професійного комунікативного підходу майбутніх правоохоронців полягає у сформованій готовності застосовувати отримані під час навчання спеціальні знання. Тому під час аудиторних занять важливо створювати ситуації різних видів професійного спілкування, застосовувати такі форми і методи роботи, як диспут, дискусія, ділові ігри, дебати, написання творчих робіт на теми, споріднені з майбутньою професією студента/курсанта. Для самостійної роботи варто пропонувати студентам анкетування, проєкти, моделювання й презентації щодо ситуацій, важливих у майбутній професійній діяльності.

На нашу думку, перспективним для подальших розвідок у даному напрямку є вивчення питання про формування комунікативної компетентності в правоохоронній діяльності майбутніх працівників ОВС засобами інших навчальних дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська Л. В., Саражинська І. А. Формування професійно-мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців законоохоронної сфери. Мовні концептуальні проблеми української лінгвістики : збірник наукових праць. Київ : Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 2008. № 24. Ч. 1, С. 45–50.
2. Білоножко А. В. Соціально-психологічні чинники становлення комунікативної культури майбутнього юриста в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. психол. наук, Київ, 2018, 25 с.
3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика : монографія. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2015, 256 с.
4. Завіниченко Н. Б. Особливості розвитку комунікативної компетентності майбутнього практичного психолога системи освіти : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН. К., 2003. 19 с.
5. Калита О. П. Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.
6. Кірічук, Н. В. Компетентність саморозвитку фахівця: педагогічні засади формування у вищій школі. Ізмаїл : ІДГУ. 2007.
7. Семенов О. М., Насіленко Л. А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 324 с.
8. Ситянін В. В. Практичні аспекти формування правової компетентності науково-педагогічних працівників вищої школи. *Вісник післядипломної освіти*. 2009, № 13, С. 100–107.
9. Ценко М. Б. Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. *Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2014, № 4(23). С. 41–50.
10. Юхимець О. І. Інтегративний зміст комунікативної компетентності майбутніх правознавців. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2017. No 11 (19). С. 44–48.

REFERENCES

1. Baranovska L. V., Sarazhynska I. A. Formuvannia profesiino-movlennievoi kompetentsii maibutnix fakhivtsiv zakonookhoronnoi sfery [The formation of professionally speech competence]. *Movni kontseptualni problemy ukrainiskoi linhvistyky* : zbirnyk naukovykh prats. Kyiv : Vyd-vo KNU im. Tarasa Shevchenka, 2008. № 24. Ch. 1, pp. 45–50 [in Ukrainian].
2. Bilonozhko A. V. Sotsialno-psykholohichni chynnyky stanovlennia komunikatyvnoi kultury maibutnoho yurysta v protsesi profesiinoi pidhotovky [Social and psychological factors of forming future lawyers' communicative culture formation in training process] : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk, Kyiv, 2018, 25 p. [in Ukrainian].
3. Volkova N. P. Profesiino-pedahohichna komunikatsiia: teoriia, tekhnolohiia, praktyka [Formation of professional communicative competence of future lawyers in the conditions of an average professional educational institution] : monohrafiia. Donetsk : Vyd-vo DNU, 2015, 256 p. [in Ukrainian].
4. Zavynychenko N. B. Osoblyvosti rozvytku komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho praktychnoho psykholoha systemy osvity [Features of the development of communicative competence of the future practical psychologist of the education system] : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk / In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka APN. K., 2003. 19 p. [in Ukrainian].
5. Kalyta O. P. Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnix yurystiv zasobamy proektnykh tekhnolohii [Formation of communicative competence of future lawyers by means of project technologies] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Kyiv, 2011. 20 p. [in Ukrainian].
6. Kirichuk, N. V. Kompetentnist samorozvytku fakhivtsia: pedahohichni zasady formuvannia u vyshchii shkoli [Competency of specialist's selfdevelopment: pedagogical conditions of its formation at the university]. Izmail: IDHU. 2007. [in Ukrainian].
7. Semenov O. M., Nasilenko L. A. Profesiina komunikatyvna pidhotovka maibutnix yurystiv : teoriia i praktyka [Professional communicative training of future lawyers : theory and practice] : monohrafiia. Sumy : SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2015. 324 p. [in Ukrainian].
8. Sytianin V. V. Praktychni aspekty formuvannia pravovoi kompetentnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vyshchoi shkoly [Practical aspects of university teachers' legal competence formation]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity*. 2009, № 13, pp. 100–107 [in Ukrainian].
9. Tsenko M. B. Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnix yurystiv [Formation of future lawyers' communicative competence]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. *Filosofia, filofia prava, politolohiia, sotsiolohiia*. 2014, № 4(23). pp. 41–50 [in Ukrainian].
10. Iukhymets O. I. Intehratyvnyi zmist komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnix pravoznavtsiv [Integrative content of the communicative competence of future lawyers]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2017. No 11 (19). pp. 44–48 [in Ukrainian].